Valiokuntakuuleminen HE 191/2022 uudeksi vammaispalvelulaiksi 11.11.2022

Asiantuntija:

Elias Vartio, lakimies

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder

SAMS:in näkökohdat

Lakiehdotus on tervetullut, mutta sisältää eräitä ongelmia, jotka on korjattava yhdenvertaisuuden ja lain tarkoituksen turvaamiseksi.

Kaksi suurinta huolenaihetta:

1) Ikääntymisrajausta koskeva määritelmä on kuin avoin valtakirja, jolla mielivaltaisesti rajataan useampi henkilö lain soveltamisalan ulkopuolelle.

2) Asiakasmaksujen ja omavastuuosien korottaminen uhkaa välttämättömien palvelujen saatavuutta – vahvemmat viittaukset asiakasmaksulain 11 §:ään ovat tarpeen.

Edellä mainittujen lain muutostarpeiden lisäksi SAMS toivoo:

- Oikeusturvan kehittämistä. **Mahdollisuutta keskittää vammaispalveluja koskevien valitusten käsittely 1–3 hallinto-oikeuteen tulisi selvittää** seuraavalla hallituskaudella. Tämä nopeuttaisi valitusprosesseja sekä lisäisi oikeusvarmuutta ja yhdenvertaisuutta käytäntöjen yhtenäistämisen myötä. Sillä olisi myönteinen vaikutus käsittelyaikoihin, koska resurssien käyttöä tehostettaisiin erikoistumisella. **Kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että ainakin yksi erikoistuneista hallinto-oikeuksista olisi kaupungissa, jossa ruotsinkielisiä lakimiehiä koulutetaan.**
- Hyvinvointialueiden riittävien resurssien turvaamista lain toimeenpanoa varten.
- Lain toimeenpanon seuraamista systemaattisella vaikutusten arvioinnilla.

CRPD vs. erityislainsäädäntö

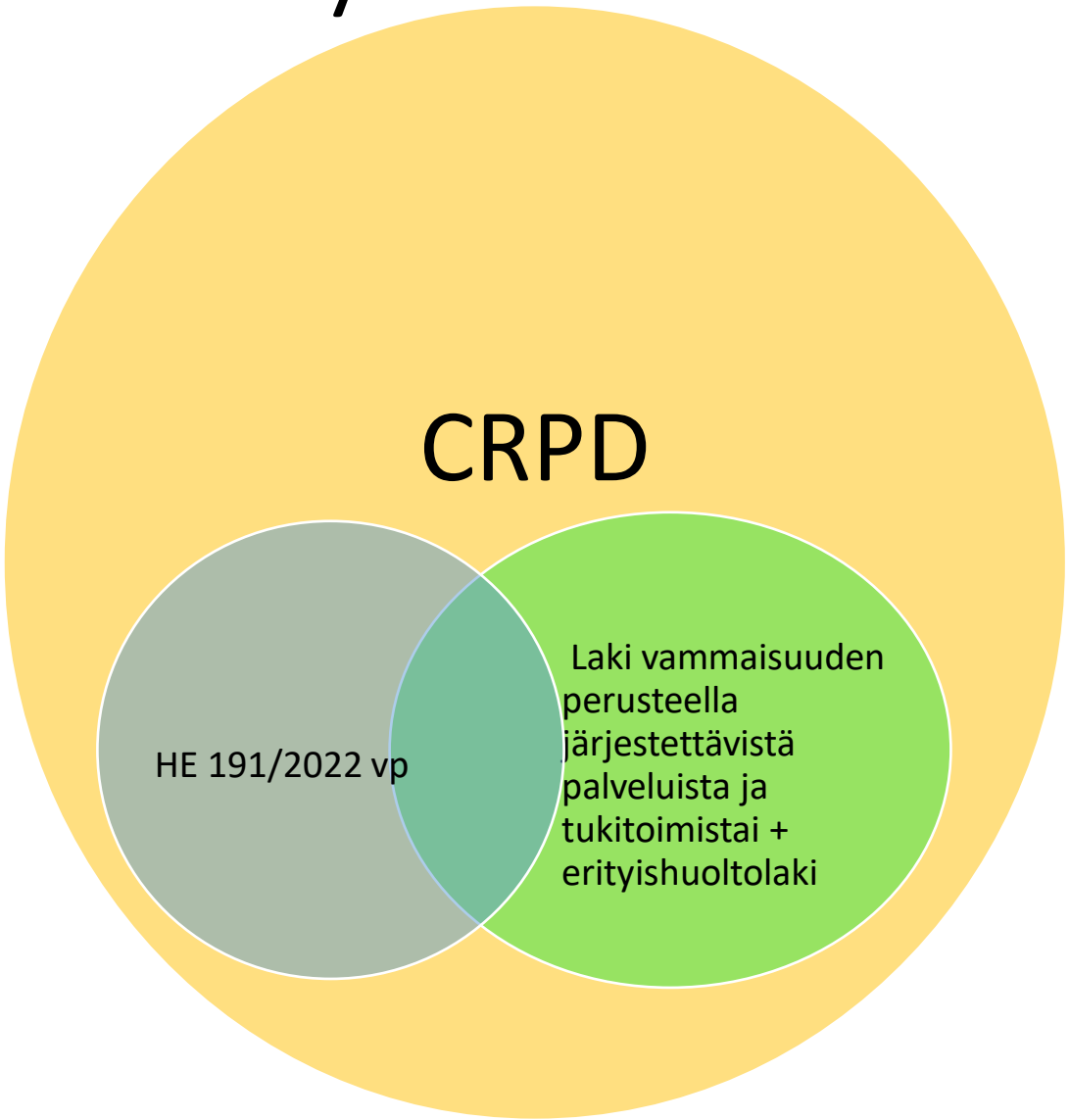

Ikääntymisrajauksen laajuus

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 8 §: ”eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.”

HE 191/2022 2 §:

”3) avun, tuen tai huolenpidon tarve johtuu pääasiassa muusta kuin iäkkäänä alkaneesta ja **tyypillisesti iäkkäillä henkilöillä esiintyvästä sairaudesta tai yleisestä vanhuudesta johtuvasta rappeutumisesta taikka heikkoudesta (...)**”

Välttämättömiä arjen palveluja esimerkiksi näkövammaisille henkilöille

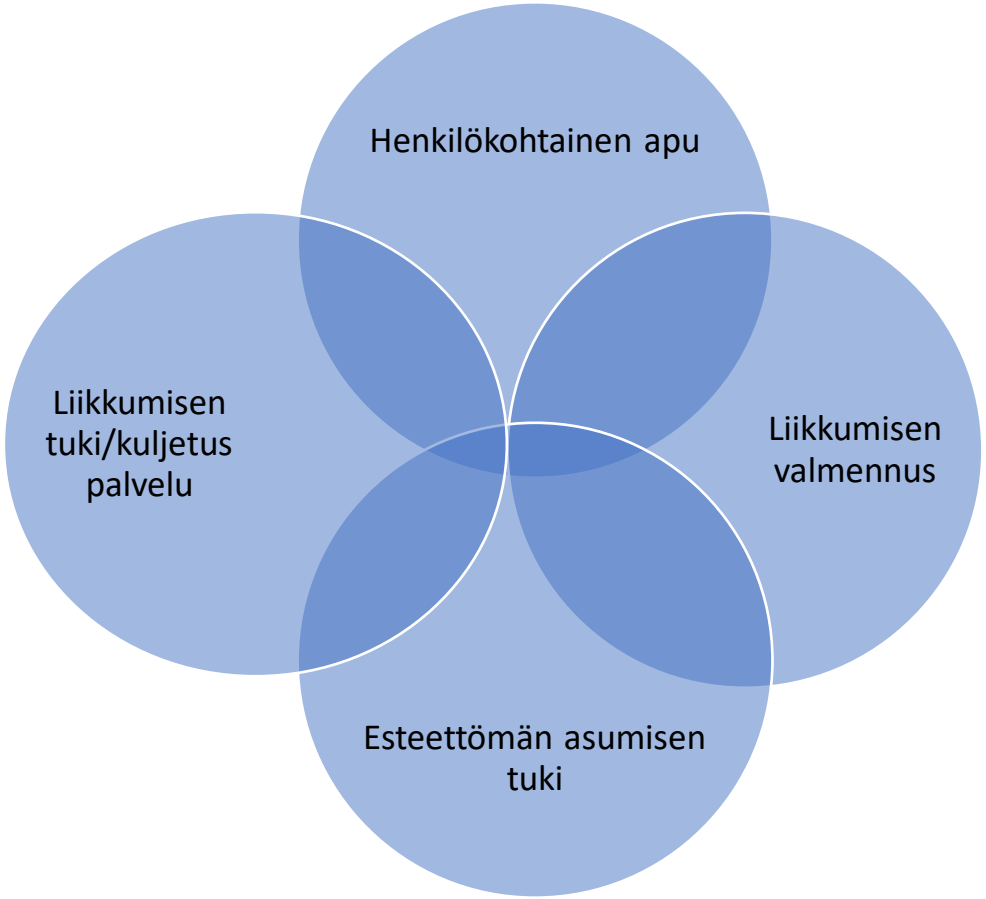

Sosiaalihuollon määrärahasidonnaiset palvelut ovat monien ulottumattomissa.

Monet jäävät kokonaan sosiaalihuoltolain palvelujen ulkopuolelle liian hyvän sosioekonomisen asemansa takia, koska rajat ovat hyvin matalat.

- > hoitamatta jääneet tarpeet voivat lisätä palvelujen tarvetta entisestään

Utskottshörande om RP 191/2022 till ny funktionshinderservicelag 11.11.2022

sakkunnig

Elias Vartio, Juridiskt ombud

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder

SAMS synpunkter

Lagförslaget välkommet, men innehåller vissa problem som bör åtgärdas och korrigeras för att trygga likabehandling och lagens syfte.

Två största orosmomenten:

1)Åldersbegräsningen mycket öppna definition är en carte blanche för att utesluta många på godtyckliga grunder

2) Ökningen av klientavgifter och självriskandaler hotar tillgången till nödvändig service – starkare referenser till § 11 i klientavgiftslagen behövs.

Utöver dessa ändringsbehov i lagen önskar SAMS:

- att rättssäkerheten utvecklas. **Möjligheten att koncentrera behandlingen av besvär gällande funktionshinderservice till 1 - 3 förvaltningsdomstolar borde utredas** under följande regeringsperiod. Detta skulle försnabba besvärsprocesser och öka rättssäkerheten och likabehandlingen i och med att praxisen skulle blir enhetligare. Det här skulle medföra en positiv effekt på behandlingstider då användningen av resurser skulle effektiveras genom specialisering. **För att trygga de språkliga rättigheterna vore det ändamålsenligt att åtminstone en av de specialiserade förvaltningsdomstolarna skulle finnas i en stad där svenskspråkiga jurister utbildas**

- att tillräckliga resurser tryggas inom välfärdsområdena för att implementera lagen.

- att lagens implementering följs upp med en systematisk konsekvensanalys.

CRPD vs. speciallagstiftning

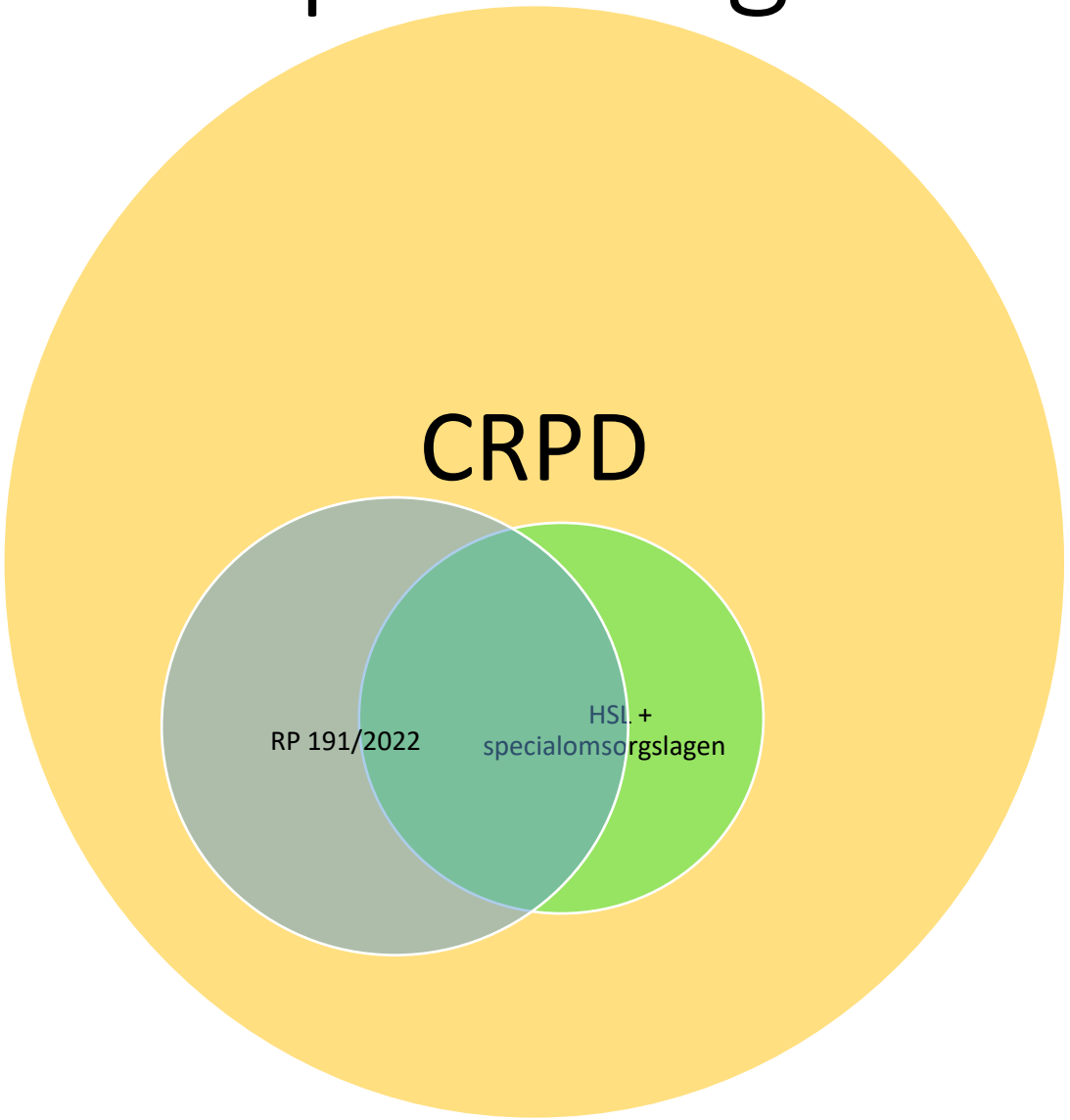

Ålderbegränsningens omfattning

HSL § 8: ”
behovet av hjälp inte i främsta hand beror på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande.”

RP 191/2022 § 2:

” 3) vars behov av hjälp, stöd eller omsorg huvudsakligen beror på någon annan orsak än en sådan sjukdom som börj hög ålder och som **typiskt förekommer hos äldre persone** eller **allmän degeneration eller svaghet som beror på hö ålder** (...)”

Tjänster som är nödvändiga i vardagen för t.ex. synskadade

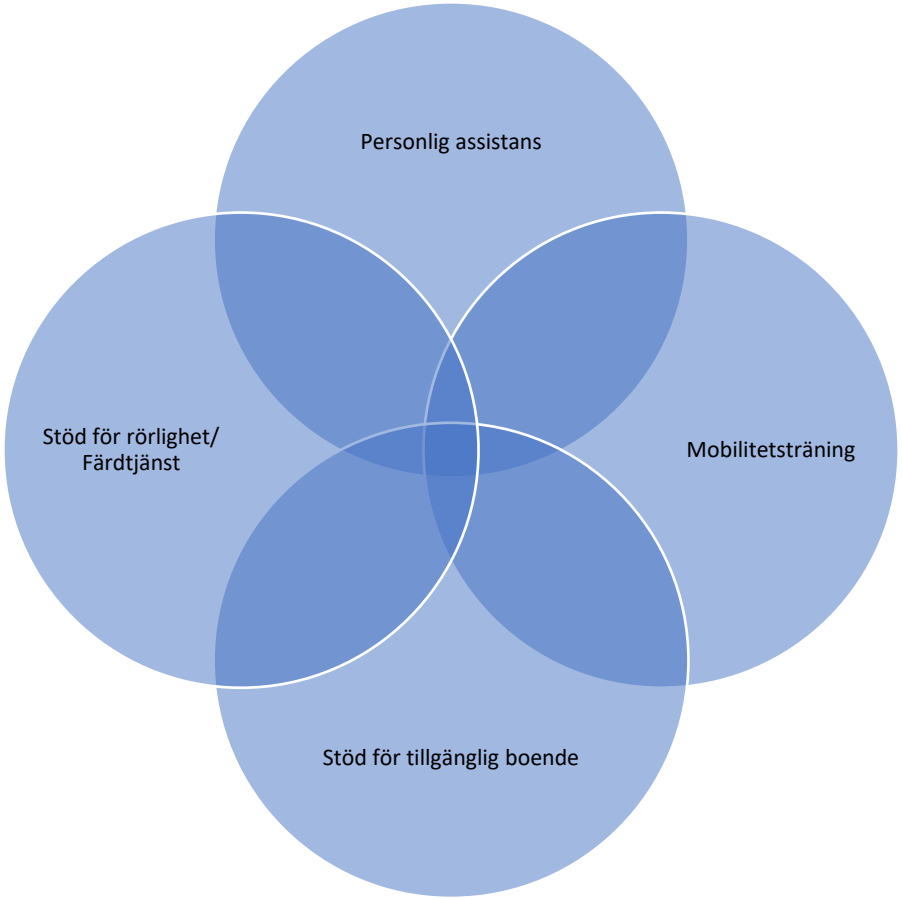

Socialvårdens anslagsbundna tjänster har förblivit otillgängligt för många

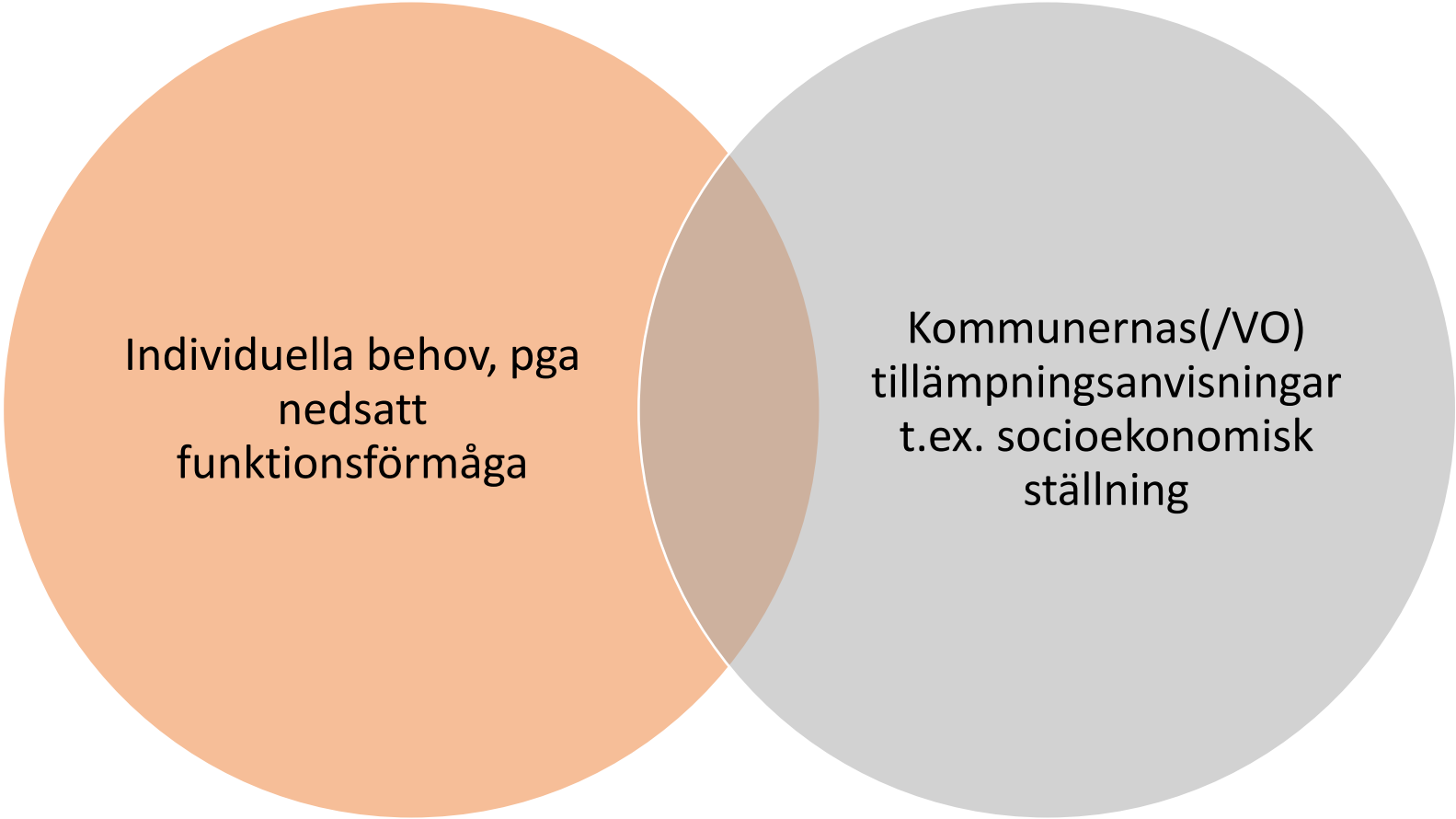

Många utesluts helt från användningen av socialvårdslagens tjänster p.g.a. För bra socioekonomisk ställning eftersom gränserna är mycket låga.

--> Otillfredställda behov kan leda till utökat behov av tjänster